

УДК 330.341

*Філіпенко Т.В., д.держ.упр., професор
Житомирський державний університет ім. Івана Франка*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНОЗЕМНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

В статті розглядається сучасний стан, проблеми та перспективи подальшого розвитку іноземного туризму в Україні.

Ключові слова: туристична сфера, іноземний туризм, в'їзний туризм, виїзний туризм, туристичні послуги.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасна туристична сфера швидко прогресує. Її розвиток сприяє активному економічному зростанню багатьох країн світу. У багатьох країнах світу туризм став важливим джерелом доходів бюджету і належить до найперспективніших галузей національної економіки. Розбудова рекреаційно-туристичної галузі та посилення її впливу на економічний розвиток стали одним із пріоритетних напрямків розвитку світового господарства.

На особливу увагу заслуговує проблема розвитку іноземного туризму в Україні, оскільки він пов'язаний із великим потоком прямих іноземних інвестицій в економіку країни. Крім того завдяки розвитку іноземного туризму та збільшенню фінансування цієї галузі в країні краще та швидше розвивається інфраструктура, що сприяє подальшому економічному зростанню не лише туристичної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед дослідників проблемами розвитку іноземного туризму займалися М. П. Афанасьєв, С. Р. Голубєва, О. О. Любіцева, В. Ф. Кифяк, І. Ю. Мальська, І. Г. Смирнов, Л. М. Устименко та ін. Але сучасний стан туристичної галузі потребує подальших досліджень і вирішення існуючих проблем.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження стану, проблем та перспектив подальшого розвитку іноземного туризму в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Туристична галузь набуває дедалі більшого значення для розвитку економіки та соціальної сфери в Україні, стрімко

інтегрується у світову туристичну індустрію. Пріоритетний напрям розвитку в'їзного та внутрішнього туризму є важливим чинником підвищення якості життя в Україні, утворення додаткових робочих місць, поповнення валютних запасів держави та підвищення її авторитету на міжнародній арені.

Розвиток туризму в Україні істотно впливає на такі сектори економіки, як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів широкого споживання, і є одним з найбільш перспективних напрямів структурної перебудови економіки.

Туризм в розвинених країнах є одним з важливих джерел стабільного доходу держави. Крім того, що туристичний бізнес є високорентабельним, він ще служить потужним чинником посилення престижу країни, ознайомлення з національними культурами, історією, звичаями, релігійними цінностями [1].

У свою чергу важливими факторами розвитку туристичної галузі є природно-рекреаційний та історико-культурний потенціал країни. Унікальний комплекс історичних, культурних і природних пам'яток, значні рекреаційні можливості, які має наша держава і окремі її регіони, залучають все більше туристів, у тому числі й іноземних. Забезпечити належну віддачу від цього потужного потенціалу, використовувати його на користь активного відпочинку та оздоровлення людей можна лише за умови чіткої організації туризму, створенні й зміцненні матеріально-технічної бази, залученні досвідчених і кваліфікованих кадрів.

Щоб перетворити Україну на туристичну державу світового рівня, необхідно забезпечити ефективну координацію діяльності різних галузей економіки, від яких залежить якісне надання туристичних послуг. Це транспорт, торгівля, зв'язок, виробництво сувенірів, індустрія розваг, видавничо-рекламна діяльність тощо.

Україна має великі потенційні можливості наповнювати бюджет за рахунок розвитку туризму, але розкрити цей потенціал можна шляхом широкого використання різних економічних, стимулюючих засобів, які вже тривалий час використовуються в економіці розвинених країн. За своїм географічним та геополітичним положенням, за історичною та культурною спадщиною наша держава має унікальні можливості, проте недосконалість законодавчої бази, відсутність розвинутого фінансового ринку, непривабливий інвестиційний клімат створюють перешкоди до розвитку туристичної галузі [2].

За експертними оцінками, при повноцінному розкритті українського туристичного потенціалу надходження до бюджетів усіх рівнів можуть становити близько 10 млрд. дол. США на рік.

Україна посідає одне з провідних місць в Європі за рівнем забезпеченості природними та історико-культурними ресурсами. Так, курортні та рекреаційні території нашої країни становлять близько 9,1 млн га (близько 15 % від усієї території). На державному обліку перебуває понад 130 тис пам'яток, з яких 57206 – пам'ятки археології, 51364 – пам'ятки історії, 5926 – пам'ятки монументального мистецтва, 16293 – пам'ятки архітектури та містобудування. Також в Україні функціонує 61 історико-культурний заповідник, а експлуатаційні запаси мінеральних вод дають змогу використовувати їх в об'ємі понад 64 тис. куб. м на добу. У туристичній галузі України на постійній основі працює понад 200 тис. осіб і близько 1 млн осіб сезонно [2].

Однак, за даними Світового економічного форуму, Україна наразі використовує менш ніж третину від наявного туристичного та рекреаційного потенціалу.

Нині Україна має понад 4,5 тис. закладів розміщення туристів і відпочивальників на 620 тис. місць, але вони потребують модернізації та реконструкції відповідно до міжнародних стандартів. Крім того, підтримання в належному стані потребують і рекреаційні зони, пам'ятки культури та архітектури України, інші об'єкти туристичних чи екскурсійних послуг.

В умовах ринкової економіки при обмеженості фінансових ресурсів українських підприємств туристичного комплексу, особливої актуальності набуває питання пошуку джерел їх фінансування. Перспектива розвитку цього комплексу визначається, насамперед, характером інвестиційної політики в країні.

Туристичний ринок в Україні знаходиться на стадії становлення. Стан ринку туристичних послуг визначається соціально-економічними та політичними процесами, що відбуваються в країні, відтворюючи перебіг реформування суспільного життя. Поліпшення рівня та умов життя вводить туризм до споживчої суспільної моделі, особливо міського населення, стимулюючи попит і формуючи ринок туристичних послуг.

Тривале домінування внутрішнього туризму за соціалістичного періоду обумовило зростання попиту на міжнародні подорожі, що позначилось зміною статусу та розширенням участі України на ринку міжнародного туризму. Перш за все, розширилась участь країни на даному ринку. З країни – реципієнта з дозованим обсягом обслуговування вона перетворилась на країну-генератора туристичних потоків

зарубіжного туризму. Такий процес був притаманний на перехідному етапі для Польщі, Чехії, інших соціалістичних у минулому країн і має об'єктивне соціально-економічне підґрунтя.

Пріоритетним видом туризму для України є іноземний (в'їзний) туризм як вагомий чинник поповнення валютними надходженнями державної скарбниці та створення додаткових робочих місць.

Але, незважаючи на позитивні зрушення на національному ринку туристичних послуг, залишається тенденція перевищення виїзного потоку над в'їзним у структурі міжнародного туризму. Крім того, внаслідок складної економічної ситуації, викликані проведенням АТО, об'єм виїзного ринку туристичних послуг в Україні в 2014 р. скоротився на 30-50%, а кількість іноземних туристів внаслідок загальної нестабільності ситуації в країні суттєво зменшилась (за експертними підрахунками, на 30-60% у залежності від регіону) [3, с. 27].

За інформацією Адміністрації Державної прикордонної служби України, протягом 2014 року Україну відвідало понад 13,2 млн. іноземних туристів. У порівнянні з минулим 2013 роком кількість туристів зменшилась на 12, 5 млн. осіб. У 2014 році найбільші потоки туристів до України спостерігалася з сусідніх країн, з яких: Молдова – 4,6 млн. осіб, Білорусь – 1,6 млн. осіб, Польща – 1,1 млн. осіб. За даними Державної фіскальної служби суб'єктами туристичної діяльності (без урахування Автономної Республіки Крим та м. Севастополь) у 2014 році сплачено податків та зборів до Державного та місцевих бюджетів понад 1,3 млрд. грн., в тому числі, туристичного збору – на суму 24,8 млн. грн. [4]

Вітчизняний туризм може стати однією з найприбутковіших сфер економіки України, проте це можливо лише за умови відповідних інвестицій у галузь.

Неабияке значення для розвитку туризму має інвестиційний клімат держави та оцінка інвестиційної привабливості регіонів. Проблема полягає у тому, що різні регіони мають нерівномірну кількість інвестицій, внаслідок чого збільшується прірва між розвитком певних регіонів.

Для формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні слід приділити значну увагу розвитку санаторно-курортної бази, соціально-економічної інфраструктури та комунального господарства. Не менш важливе значення має формування висококваліфікованого кадрового потенціалу. За умови ефективної інвестиційної політики з боку держави та органів місцевого самоврядування можна залучити більше вітчизняних та іноземних інвесторів для реалізації пріоритетних

інвестиційних проєктів, що сприятиме розвитку туристичного бізнесу та підняттю на вищий рівень якості обслуговування туристів.

Важливим чинником сучасного розвитку ринку туристичних послуг України є франчайзинг. Сьогодні туристичний ринок в Україні побудований так, що агентствам вижити поодиночки дуже складно, а тим більше агентству, яке лише виходить на ринок при великій кількості існуючих агентств, що вже зарекомендували себе в туристичній галузі. Набагато легко функціонувати мережевими агентствами, які об'єднані єдиним загальним брендом, вже добре розкручені й відомі на ринку, також об'єднані корпоративною культурою, загальними цілями і завданнями, методами управління й довгостроковими планами розвитку. Таким чином, створення франчайзингової мережі передбачає системний підхід до збуту туристичного продукту на ринку, приведе до збільшення доходу від послуг, що надаються, завдяки бонусним програмам, розвиватиме особисті контакти, удосконалюватиме технології, знижуватиме витрати туристичних підприємств, пов'язані з рекламою і просуванням агентства на ринок.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Іноземний туризм в Україні є слабо розвиненим і потребує дієвих рішень для його відновлення і підтримки з боку держави. Необхідне виділення коштів з боку держави на реставрацію архітектурних пам'яток, реконструкцію туристичних об'єктів, що надасть можливість не тільки розвиватися туристичній галузі, а й принесе країні як додатковий дохід, так і певний престиж в світовому співтоваристві. Тому, перш за все, необхідним є розробка Державної цільової програми розвитку туризму, адже, схвалена у 2013 р. Концепція Державної цільової програми розвитку туризму та курортів на період до 2022 р. втратила чинність через оптимізацію державних цільових програм і національних проєктів та економію бюджетних коштів.

Список використаних джерел:

1. Голубева С.Р. Основные направления развития международного туризма в Украине / С.Р. Голубева // Менеджер. – 2008. – № 2. – С.72.
2. Бурнашов І. Проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні на сучасному етапі / І. Бурнашов : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/183853;jsessionid=CBACCE6697D400A116E060E E2C513F8C>.
3. Економіка регіонів у 2015 році: нові реалії і можливості в умовах започаткованих реформ – К.: НІСД, 2015. – 92 с.

4. Офіційний сайт Державного агентства України з туризму і курортів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tourism.gov.ua>.

Filipenko T. V. Modern problems of development of foreign tourism in Ukraine

The article discusses the current status, problems and prospects of further development of foreign tourism in Ukraine.

Keywords: tourism, inbound tourism, inbound tourism, outbound tourism, travel services

Филипенко Т.В. Современные проблемы развития иностранного туризма в Украине

В статье рассматривается современное состояние, проблемы и перспективы дальнейшего развития иностранного туризма в Украине.

Ключевые слова: туристическая сфера, иностранный туризм, въездной туризм, выездной туризм, туристические услуги.